

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ TERITORIA

V článku uvedu zásady ženijního zabezpečení obrany a ochrany teritoria ve vojenské oblasti. Vycházím ze zkušeností nabytých při cvičeních teritoriálního štábu okruhu.

Je známo, že ženijní zabezpečení a řešení ženijních opatření jsou jednou z podstatných částí teritoriální problematiky, které mají v řadě případů rozhodující význam pro plnění úkolů obrany a ochrany teritoria vůbec.

Ke kvalifikovanému stanovení hlavních úkolů ženijního zabezpečení a jejich obsahu je potřebné stanovit jeho **cíle**, smysl a konečný předpokládaný efekt.

Smysl ženijního zabezpečení spatřujeme zejména v odstraňování nebo snižování důsledků napadení teritoria jadernými prostředky protivníka. Jde o ochranu objektů, vojsk a techniky a udržení průjezdnosti teritoria s důrazem na stanovený komunikační systém a obnovu přechodů přes vodní překážky. Jeho smyslem je i vytváření podmínek pro dočasný pobyt přesunujících se operačních záloh na území státu při celodenních odpočincích, v prostorech soustředění nebo výchozích prostorech. Při proniknutí části sil protivníka na vlastní teritorium budou nezbytná ženijní opatření k jeho zastavení a likvidaci. V dalším je třeba odstranit následky této bojové činnosti na vlastním území a vytvořit podmínky pro postupnou normalizaci politického i hospodářského života. Dále je třeba zabezpečit dostatečnou kapacitu nezávadných vodních zdrojů, zásobování teritoriálních vojsk i vojsk přesunujících se přes teritorium ženijním materiálem a municí a poskytování ženijní technické pomoci. K tomu vytváříme zdroje zásob ženijního materiálu a zajišťujeme opravárenské kapacity. V prvním období zaměříme úsilí na účinná mobilizační opatření u těch ženijních útvarů, které náleží do svazku vojsk prvního operačního sledu, v dalším na vytváření nových a záložních útvarů ženijního vojska a zabezpečení jejich přesunů do operační sestavy.

Obecný smysl ženijního zabezpečení tedy vidíme v realizaci takových opatření, jejichž souhrn zabezpečuje:

- ochranné faktory vojsk, objektů a techniky,

- odstranění následků bojové činnosti protivníka,
- obnovu komunikačního systému a udržení možnosti manévru na teritoriu.

Konečným cílem těchto opatření je spolupůsobit k vytváření podmínek pro udržení vojenských, politických a hospodářských funkcí teritoria v činnosti a tím dosáhnout trvalou podporu vojsk bojujících na frontě.

Hlavní úkoly ženijního zabezpečení:

- ochrana štábů, vojsk i bojové techniky před účinky jaderných úderů,
- odstranění následků jaderných úderů,
- zabezpečení manévru,
- zabezpečení přeprav přes vodní překážky,
- řízení režimu hydrotechnických zařízení,
- zatarasování a odtarasování,
- ženijní zabezpečení prostorů soustředění, výchozích prostorů a celodenních odpočinků,
- maskování,
- zabezpečení zdrojů vody,
- vytváření nových a záložních ženijních útvarů a svazků,
- ženijní materiálně technické zabezpečení.

Obsah úkolů ženijního zabezpečení

Ochrana štábů, vojsk a bojové techniky před účinky jaderných úderů je základním úkolem ženijního zabezpečení. Cílem souhrnu těchto opatření je zachovat funkce míst velení polních vojsk a teritoriálního vedení, vytvořit podmínky pro omezení účinků jaderných úderů na vojska a jejich techniku a tak uchovat jejich bojeschopnost. Tento úkol v době míru zabezpečují opatření operační přípravy státního území. Místa velení a řízení na teritoriu můžeme budovat jako účelové objekty, nebo zřizovat úpravou objektů, jako např. výhodných sklepních prostorů, různých podzemních prostorů jako jsou tunely, přirozené jeskyně, opuštěné šachty apod. Tato místa velení mají být technicky vybavena tak, aby zabezpečovala funkci i při dlouhodobém zamoření radioaktivními nebo otravnými látkami a měla potřebnou odolnost proti tlakové vlně.

Před účinky jaderných úderů musíme chránit i vojska. Není ovšem možné, vzhledem k obrovskému rozsahu, zabezpečit tuto ochranu v plném rozsahu pro všechny. Proto pozornost soustředíme na rozhodující druhy vojsk nebo jejich některé svazky a útvary.

Odstranění následků jaderných úderů

Odstraňování následků tlakové vlny a světelného záření jaderných úderů je dalším důležitým úkolem ženijního zabezpečení. Vzhledem k oboustranně přijatým strategickým koncepcím jaderné války je jasné, že použití jaderných zbraní bude masové. Mimo ztrát na vojskách a obyvatelstvu, zanechají tyto údery trvalé důsledky na terénu, obydlených místech a komunikacích. Tlaková vlna způsobuje rozsáhlé stromové závaly v lesních komplexech a závaly ze zničených budov v obydlených místech a činí je neprůjezdnými. Světelné záření způsobuje rozsáhlé požáry v porostlých prostorech, osadách a městech. Přímé

záahy jaderných úderů na komunikace nebo do jejich bezprostřední blízkosti způsobují zničení komunikačních objektů, vytvoření nálevk velkých rozměrů a zavalení komunikací. Toto vážné narušení terénu, obydléných míst a komunikací vzniká ve své velké většině v relativně krátkém časovém období prvního hromadného úderu, tj. v období 2—4 hodin a způsobuje zpravidla dočasné ochromení vojenské, politické a hospodářské funkce napadeného teritoria. Proto odstranění možných následků jaderných úderů promýšlíme již v míru a to především vyhodnocením pravděpodobných cílů jaderných úderů a možných následků, ovlivnění zámyslu výstavby komunikační sítě, stálých přepravišť a zástavby sídlišť, i dislokací vhodných teritoriálních jednotek poblíž zvlášť ohrožených prostorů.

Odstraňování závalů v lesích a osadách, likvidace požárů a obnovení provozuschopných komunikací bude velmi obsáhlý úkol. V první řadě bude nutné likvidovat nebo izolovat požáry a zabránit jejich rozšíření. V dalším pořadí odstranit závaly trosk budov v obydléných místech a vytvořit alespoň částečně podmínky pro obnovu politickohospodářských funkcí větších měst. Současně s těmito úkoly uvolnit zavalené a poškozené hlavní komunikační tahy teritoria. Potom teprve postupně zahájit úplné odstranění všech následků. Není sporu o tom, že tak rozsáhlé úkoly ženíjního zabezpečení můžeme úspěšně splnit jen v úzké součinnosti vojenských orgánů teritoria, orgánů lidosprávy a civilní obrany. K tomu budeme používat ženíjní útvary teritoria, útvary civilní ochrany, ale v případě potřeby i výpomocné jednotky sestavené z civilního obyvatelstva a odborníků. Můžeme i za tohoto stavu předpokládat, že nejdůležitější úkoly lze splnit za 3—5 dnů a úplnou likvidaci následků válečné provizorním způsobem nemůžeme dříve jako za několik týdnů.

Zabezpečení manévru

Při řešení této problematiky vycházíme z předpokladu, že většina přesunů vojsk přes území teritoria půjde po stanovených „hlavních automobilních silnicích“ a „příčných automobilních silnicích“. Tyto budeme volit s ohledem na co nejmenší zranitelnost, maximální propustnost a přirozené maskovací vlastnosti. Na tyto také zaměříme úsilí k udržení průjezdnosti. Po prvním hromadném úderu půjde o stanovení a vytyčení vhodných objížděk tak, aby provoz probíhal bez vážného narušení. Další budou opatření k obnově provozu na HAS a to odstraňováním stromových závalů, závalů zničenými budovami, úpravou poškozených silničních těles a obnova silničních objektů.

Pro přímé zabezpečení přesunů operačních záloh budou si tyto vyčleňovat oddáry zabezpečení pohybu k odstranění překážek vzniklých činností nepřítelů již v průběhu přesunu.

Zabezpečení přeprav

Zabezpečení přeprav přes vodní překážky je důležitý úkol pro potřeby vojsk teritoria, ale zejména ve prospěch operačních záloh svazků a svazů 2. sledu. Tento úkol zabezpečíme již v míru v rámci operační přípravy státního území, a to budováním stálých brodů pro potřeby zvlášť tankových vojsk a přípravou skládek mostového stavebního materiálu na předpokládaných místech stavby náhradních přemostění.

Můžeme předpokládat, že mosty přes hlavní vodní cesty budou z velké části zničeny. Vyplyývá to z faktu, že většina z nich je ve městech, které budou

pravděpodobně cílem jaderného úderu a ty, které leží v záplavovém území některého z vodních děl, budou zničeny nebo narušeny přívalovou vlnou. Tento stav vyžaduje, aby po odpadnutí přívalové vlny byly alespoň v minimální míře obnoveny přepravy na těch směrech, kde plánujeme přesun vojsk. To vyžaduje, aby podle skutečné potřeby (vzhledem k šířce vodní překážky) měly orgány teritoria prostředky k přemostění překážky z mostových souprav bojového charakteru, což zaručí jejich manévrovost a rychlost stavby. Současně se zahájením stavby těchto plovoucích mostů mohly zahájit zřizování náhradních přemostění z připravených materiálů výpomocnými jednotkami. Po jejich uvedení do provozu můžeme plovoucí mosty rozebrat a ponechat v záloze pro manévry přeprav.

Na řekách, kde nejsou vodní díla, můžeme pro přepravu tanků plně využít v míru upravené brody. Po projití záplavové vlny prověříme stav stálých brodů před jejich použitím.

V případě nutnosti využijeme pro zřízení přeprav říční flotilu a to zakotvením vlečných člunů přes celou šířku vodní překážky a stavbou výpomocné mostovky na palubách.

Řízení režimu hydrotechnických zařízení

Řízení režimu vodních děl, realizace preventivních opatření k omezení účinků přívalové vlny a likvidace skutečných devastací, jsou aktuálním úkolem zejména v počátečním období války. Vodní díla jsou na středoevropském válečnickém jevu. Jejich převážná většina v ČSSR je orientována do směru sever—jih. Tím se stávají podle způsobů vedení bojové činnosti buď vážnou překážkou pro útočnou činnost, nebo naopak výhodnou čarou k organizaci obrany. Z hlediska teritoriálního jsou vodní díla a jejich zničení nepřítelům nebezpečná zejména vytvářením přívalové ničivé vlny, která způsobuje obrovské záplavy, ničení staveb, mostů a přilehlého terénu, na dobu průtoku přívalových vod znemožňuje přepravu, ohrožuje obyvatelstvo a svými devastujícími účinky ztěžuje i po opadnutí přívalových vod přístupy k řece a obnovu přeprav. Podle hydrotechnických výpočtů dosahují záplavová území od zničených vodních děl značného rozsahu a můžeme je přibližně stanovit podle obsahu vodní hmoty a to vodní dílo s obsahem

— do 1 mil. m ³ vody do vzdálenosti	10 — 25 km
— do 5 mil. m ³ „	15 — 35 km
— do 10 mil. m ³ „	15 — 40 km
— do 50 mil. m ³ „	35 — 50 km
— do 100 mil. m ³ „	70 — 100 km
— přes 100 mil. m ³ „	100 — 150 km

Mimo materiálních škod má zničení vodních děl vysoce negativní morální účinky na obyvatelstvo.

Ženijní opatření k omezení důsledků zničených vodních děl můžeme rozdělit do tří časových období.

V míru jsou zaměřena zejména na jejich klasifikaci. Vodní díla podle své mohutnosti jsou rozdělena do skupin A, B, C. Vodní díla skupiny A jsou ty, jejichž zničení má celostátní význam, skupiny B, jejichž zničení má operační význam a ve skupině C jsou vodní díla, jejichž zničení má místní a taktický význam.

Na všechna vodní díla jsou hydrotechnické propočty s uvedením časového a prostorového průběhu přívalové vlny a jejího opadnutí. Tyto údaje slouží

k předběžnému vyhodnocení možného průběhu přívalové vlny a jsou podkladem k posouzení výhodnosti umístování vojenských objektů, útvarů a zařízení v záplavovém území, stejně tak i důležitých hospodářských zařízení. Jsou i výchozím materiálem ke stanovení preventivních opatření k obnovení přeprav po průchodu přívalové vlny. Do této oblasti náleží i posouzení zamýšlené výstavby nových vodních děl z operačního hlediska.

V období zvýšeného vojenskopolitického napětí musí být přijata opatření k omezení možných důsledků záplavové vlny. Toto je řešeno regulací a snižováním vodní hladiny přehrad podle jejich kategorizace až na minimální pracovní hladinu. I když to možné následky nevyloučí, alespoň značně je sníží. Snižovat hladiny vodních děl můžeme podle situace buď bez ohledu na řečiště, nebo s ohledem na ně. Bez ohledu na řečiště můžeme uměle zvednout hladinu řek na úroveň stoleté vody a vyžaduje si u většiny vodních děl 3—6 dnů; s ohledem na řečiště trvá pak 10—20 dnů. Snižování vodních hladin má tudíž příznivé důsledky při delším období napětí, zatím co při období napětí do 2 dnů nemá podstatný význam. V tomto období musíme vyvést vojenské útvary z ohroženého prostoru, odsunout vojenský materiál ze skladů a popř. zahájit evakuaci důležitých hospodářských zařízení a civilního obyvatelstva. Tato opatření mají proběhnout v plném rozsahu v záplavovém území pod vodním dílem na vzdálenost 3—5 hodin příchodu přívalové vlny, v dalším úseku jen částečně a zbytek můžeme organizačně a dopravně zabezpečit.

Se zahájením ozbrojeného střetnutí zaměříme úsilí všech orgánů velení k zabránění zničení vodních děl. To je zejména úkolem protivzdušné obrany státu a protiraketové obrany, ale musíme zabezpečit i střezení a ochranu vodních děl prostředky teritoria. V případě zničení budou teritoriální orgány velení, civilní obrany a lidosprávy všemi prostředky varovat všechny organizace v ohroženém prostoru a realizovat evakuační a záchranné práce.

Po průchodu přívalové vlny zahájíme neprodleně opatření k odstranění devastace záplavového území a obnově přeprav. Jakékoliv práce lze zahájit asi za 24 hodin po průchodu přívalové vlny. Úsilí zaměříme zejména na úpravu přístupů k řece, odstranění nánosů a bariér, abychom vytvořili podmínky ke zřízení přepravišť. Asanační práce, vyprošťování a odstraňování devastací v zaplavených obydlených místech zabezpečují zpravidla vojska civilní obrany.

Zatarasování a odzatarasování

Při bojové činnosti na vlastním teritoriu budou teritoriální vojska zatarasovat směry pronikání nepřítele zejména na výhodných obranných čarách a přístupy k důležitým centrům nebo prostorům. Důraz položí na ničení důležitých komunikačních směrů a objektů s využitím stálých zařízení pro ničení, výjimečně na pokládání minových polí. Připravené objekty k ničení a zatarasování musíme včas předat vojskům, určeným k obraně prostoru.

Potřeba zatarasování vzniká i při likvidaci nepřátelských výsadek na území teritoria, zejména operačního rázu. Hlavní úsilí položíme na lokalizaci výsadku, omezení nebo znemožnění jeho manévru a vytváření podmínek pro jeho postupné ničení. Při nebezpečí spojení se výsadku s nepřátelskými vojsky útočící čelně, hlavní pozornost zatarasovacích prací položíme na směr setkání a to na znemožnění postupu výsadku i vojsk útočících čelně. S tímto souvisí i zatarasování k ochraně důležitých objektů, skladů a hospodářských zařízení před činností nepřátelských výsadek a diverzních skupin. K tomu je nejúčel-

nější používat lineárních a výbušných protitankových i kombinovaných záatarasů, včetně nástražných protipěchotních min.

Na letištích nebo výhodných prostorech pro vysazení můžeme zřizovat protivýsadkové záatarasy. Jsou zpravidla nevýbušné a jejich cílem je ztížit nebo znemožnit vysazení přistávacího nebo vrtulníkového výsadku.

Odtarasování je rozsáhlým úkolem ženijního zabezpečení, zejména v příhraničním pásmu. Zde může nastat velmi nepřehledná situace důsledkem značného množství záatarasů a v řadě prostorů, kde protivník dočasně přenesl bojovou činnost na naše území, i zřízením a překrytím záatarasů našich vojsk zátrasy protivníka. Po přenesení bojové činnosti na území nepřítel a odchodu vojsk operačních sledů z příhraničního pásma, musí ženijní orgány teritoria postupně zabezpečit očištění zatarasovacích prostorů a vytvoření podmínek pro obnovu hospodářského života. To předpokládá mít k dispozici dokumentaci záatarasů vlastních vojsk a vést především průzkumy záatarasů položených nepřitelem. Vzhledem k tomu, že jde o úkol vysoce časově náročný, bude potřebné v první řadě odstranit záatarasy z komunikací, osad a postupně očistit další prostory. Z hlediska bezpečnosti je nutné všechny zatarasené a nebezpečné prostory ohradit a označit a zabránit tak úrazům vojsk i obyvatelstva. Pro představu náročnosti tohoto úkolu chci připomenout obdobnou situaci z konce druhé světové války na Dukle, kde odtarasovací práce probíhaly až do roku 1965. Domnívám se proto, že ke splnění tohoto úkolu bude třeba speciálně připravit ženijní jednotky.

Potřeba odstranění záatarasů se může projevit v prostoru činnosti nepřátelských výsadek, který je pokládá k ochraně zaujatých prostorů. Zde půjde převážně o povrchové záatarasy malého rozsahu a jejich odstranění nebude příliš náročné.

Nový prostředek, který se na teritoriu může objevit, jsou jaderné miny nepřítel, používané diverzními skupinami. Tato možnost vyžaduje pečlivě sledovat pohyb vysazených diverzních skupin protivníka a podrobný průzkum objektů a prostorů výhodných pro adjustaci jaderné miny. Zneškodňovat je budou speciálně připravené ženijní jednotky.

Ženijní zabezpečení prostorů

Ženijní zabezpečení prostorů soustředění, vyčkávacích a celodenních odpočinků vojsk přesunujících se přes teritorium je jedním z častých úkolů. Obsahem tohoto úkolu je především ženijní průzkum určeného prostoru dočasného pohybu vojsk a to z hlediska přítomnosti výbušných záatarasů. K zjištění stavu a vhodnosti komunikací pro zaujetí prostoru i k jeho rychlému opuštění. Posoudit je potřebné i přirozené ochranné vlastnosti terénu, vyplývající z jeho členitosti a konfigurace a jeho celkovou maskovací kapacitu. Uvedené prostory dočasného pohybu vojsk volíme tak, abychom mohli účelně využít k ochraně a ukrytí štábu a vojsk vhodných objektů. Byl-li dříve určený prostor cílem jaderných úderů, musíme zvláštní pozornost věnovat zjištění stavu průchodnosti a způsobilosti napadených míst k pobytu vojsk. Orgány ženijního vojska teritoria v součinnosti s orgány ubytovací a zdravotnické služby jsou povinny zabezpečit i potřebnou kapacitu zdrojů nezávadné vody. Tento úkol mohou plnit pouze z vyčleněných krytých zdrojů vody, kerých je na většině území nedostatek.

Všechny skutečnosti předají orgány ženijního vojska včas přesunujícím se svazku nebo svazu, aby je mohl využít.

Maskování

Maskování objektů teritoria je jedna z důležitých forem jejich ochrany. Týká se přímého zastírání objektů, klamných činností a metod vojenského maskování.

Cíle maskování musí vycházet z přijaté koncepce ozbrojeného zápasu protivníka, tj. působit prostředky hromadného ničení na důležitá hospodářská, politická, komunikační a vojenská centra a ohrozit hospodářství i vojenský systém. Cíle můžeme formulovat takto:

- maskovacími opatřeními již v míru znemožnit nepříteli odhalit cíle strategického a operačního významu;

- klamnými opatřeními dosáhnout, aby nepřítel vedl jaderný úder na klamně cíle;

- dodržováním všech pravidel vojenského maskování všemi svazky a útvary na území teritoria dosáhnout zachování jejich bojových schopností.

Předmětem maskování objektů na území teritoria budou především:

- raketové prostředky a sklady jaderné munice,

- letiště,

- systémy PVOS,

- průmyslové závody, vyrábějící válečný materiál,

- závody produkující strategické suroviny,

- díla a energetická zařízení,

- důležité průmyslové závody pro zásobování obyvatelstva,

- vojenské svazky a svazy, rozmístěné na území teritoria.

Objekty teritoria bude výhodné maskovat skrýváním objektů a zmenšováním jejich nápadnosti, změnami vnějších forem a zřizováním klamných objektů, skrýváním vojsk a organizací klamných opatření. U skladů, průmyslových závodů, podniků, energetických zařízení musíme maskování řešit již projekcí a výstavbou a proto také zamýšlenou výstavbu posuzují i orgány armády. V převážné většině případů bude snahou zastřít skutečný účel a poslání objektu a skrýt jeho hlavní a rozhodující části. Nejúčelnější je umístění celých objektů neb jejich částí v podzemních prostorech. Po zahájení ozbrojeného zápasu je výhodné některé objekty, jako velká přepraviště, letiště, tovární objekty a komunikace maskovat jako rozbořené nebo zničené. V řadě případů bude třeba maskovat proti radiolokačnímu průzkumu velké vodní plochy, které slouží zejména nepřátelskému letectvu jako orientační body. Toto zabezpečíme pomocí koutových odražečů.

Úkoly maskování, mimo úkolů plněných v míru, plní ženijní teritoriální útvary v součinnosti s útvary civilní obrany.

Zabezpečení zdrojů vody

Zabezpečení zdrojů pitné vody je vzhledem ke snadné možnosti jejich zamoření obtížným úkolem. Generálně tuto problematiku řeší vodohospodářství MZLVH, MV - CO a vodohospodářské správy. Úkolem orgánů teritoria je zabezpečit nezávadné vodní zdroje pro vojska teritoria a polní vojska přesunující se přes teritorium, což řešíme v součinnosti ženijního, chemického vojska a týlu.

Vojska budeme zásobovat ze stálých zdrojů vody a vodovodních systémů měst a obcí. Na celém území teritoria máme prověřeny a evidovány i jednotlivé zdroje vody a studny, které lze využít. V případě nutnosti musí ženijní vojsko zabezpečit pro vojska teritoria a projíždějící svazky úpravu zamořené vody z povrchových zdrojů a vodotečí.

Vodohospodářské správy zabezpečují již v míru náhradní zdroje vody systémem hlubinných vrtů, což zároveň zaručuje jejich ochranu před zamořením.

Ženijní materiálně technické zabezpečení

Zásobování ženijním materiálem je jedním z důležitých úkolů ženijního zabezpečení. Jde v první řadě o vytváření dostatečných zásob ženijního materiálu, munice a náhradních dílů a jejich rozptýlení po teritoriu tak, aby zásobování vlastních i projíždějících vojsk bylo pružné a pohotové. Tento předpoklad je dán již v míru existujícími předemnutými sklady ženijní munice a materiálu, okružovými a ústředními sklady ženijního vojska.

Rídící a výkonné orgány ženijního zabezpečení

Stručný rozbor úkolů ženijního zabezpečení ukazuje jeho složitost a náročnost. Jestliže má plnit předpokládané funkce, musí být vytvořen odpovídající systém jeho řízení. Rozsah a složitost úkolů vyžadují mít samostatné orgány na úrovni správy v centru, na úrovni správ nebo oddělení na vojenských okruzích a krajských vojenských správách nebo jim odpovídajících organizačních teritoriálních celků. Je nezbytné, aby na všech těchto stupních měly ženijní orgány svoji operační a materiální část.

Na všech stupních velení měly by mít tyto orgány již v míru soustředěny všechny ženijně technické a materiálně technické podklady svého teritoria, které jsou nutným základem pro účelné řízení všech ženijních opatření.

Stručný rozbor úkolů jednoznačně ukazuje, že jejich zabezpečování se neobejde bez speciálních ženijních jednotek a útvarů teritoria. Půjde zejména o zabezpečování přeprav, zatarasování a odтарasování, zabezpečení prostorů soustředění a celodenních odpočinků pro vojska projíždějící teritoriem i odstraňování důsledků tlakové vlny a světelného záření na terén. Při jejich tvorbě a dislokaci vycházíme z organizační struktury teritoria, z úkolů vyplývajících z tvárnosti terénu a rozhodujících terénních předmětů, jako jsou vodní díla, vodní překážky, rozsáhlé lesní prostory a dále z možností zesílení nižšího stupně prostředky stupně vyššího. Z hlediska vnitřní struktury by měla být část těchto útvarů speciální, např. zabezpečení přeprav, maskovacích prací a část všeženijní. Jejich množství musí vycházet z úkolů, ale i z personálních možností našeho státu a účelném poměru k silám vyčleněným pro polní vojska.

Závěr

Současné řešení teritoriální problematiky je ve stavu rozpracovanosti a tomu odpovídá i úroveň rozpracovanosti problematiky ženijního zabezpečení. Při ujasňování úkolů ženijního zabezpečení musíme ujasnit i systém orgánů ženijního vojska, který musí pochopitelně vycházet ze státoprávního uspořádání i z územního členění jednotlivých federálních republik. Stejně tak budeme přistupovat k vytváření jednotek teritoria, v tom i ženijních.